

Sygn. akt III AUa 14/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Beata Michalska (spr.)

Protokolant: stażysta Weronika Skalska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 października 2015 r. w Ł.

sprawy **M. D.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji M. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 21 listopada 2014 r. sygn. akt V U 828/14

1. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje M. D. a prawo do emerytury na podstawie art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (j.t. Dz.U. z 2015 r. oku, poz. 748 ze zm.) od dnia 1 maja 2014 r. oku ;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. na rzecz M. D. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu .

Sygn. akt: III AUa 14/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. D. w dniu 24 czerwca 2014r. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 19 maja 2014 r. i z 9 czerwca 2014 r. odmawiających ubezpieczonemu prawa do emerytury na podstawie art. 28 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2015r., poz.748). Odwołujący wniósł o zmianę decyzji i przyznanie mu prawa do emerytury przy zaliczeniu jako okresu uzupełniającego pracy gospodarstwie rolnym rodziców wykonywanej w latach 1967 – 77.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, ponieważ na wymagane 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych wnioskodawca wykazał 16 lat, 1 miesiąc i 20 dni.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z 21 listopada 2014r., w sprawie V U 828/14, oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

M. D., ur. (...), od urodzenia do marca 1993 r. był zameldowany i zamieszkiwał w gospodarstwie rolnym o powierzchni 7,96 ha położonym w miejscowości P. i W. gmina O. W., stanowiącym własność rodziców odwołującego. W okresie 1 października 1964r. do 31 grudnia 1966r. wnioskodawca pobierał praktyczną naukę w zawodzie stolarz. ZUS uwzględnił do ubezpieczenia, jako okres składkowy, okres od 1 października 1964r. do 29 września 1965r.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, od 15 listopada 1967r. do 31 lipca 1968r. wnioskodawca pracował w GS (...) w O. W., a od 18 lutego 1972r. do 17 marca 1975r. - w (...) Zakładach (...). Odwołujący pracował tam w okresie 18 lutego 1972r. - 17 marca 1975r. Kolejną pracę najemną odwołujący się podjął w dniu 24 października 1977 r. i wykonywał ją do 31 stycznia 1978 r.

Wg ustaleń Sądu Okręgowego, rodzice wnioskodawcy od co najmniej do 1965 r. byli właścicielami i użytkownikami gospodarstwa rolnego o łącznej powierzchni 7,96 ha położonego w miejscowościach P. i W.. Na takim areale gospodarowali do 1975r., kiedy przekazali grunt o powierzchni 6,94 ha Skarbowi Państwa w zamian za rentę. Pozostawili sobie jedynie działkę z zabudowaniami mieszkalnymi o powierzchni 1,02 ha. Wyzbyli się też inwentarza żywego. Wnioskodawca od dzieciństwa aż do przekazania gospodarstwa za rentę, jako domownik wykonywał codziennie w gospodarstwie rodziców prace rolnicze odpowiednie do płci i wieku. Odwołujący codziennie wykonywał prace polowe, prace porządkowe, prace przy karmieniu zwierząt, przy zbieraniu zielonki i przygotowywaniu karmy. W gospodarstwie były krowy, od kilku do kilkunastu sztuk trzody chlewnej oraz drób. Poza wskazanymi wyżej pracami wykonywanymi codziennie, odwołujący wykonywał prace polowe w trakcie sianokosów, żniw i zbiorów okopowych. W tym czasie w gospodarstwie mieszkał tylko wnioskodawca z rodzicami. W okresach przerw w zatrudnieniu, odwołujący wskazane wyżej prace rolnicze wykonywał od rana do wieczora. Po przekazaniu przez rodziców gruntu o powierzchni 6,94 ha Skarbowi Państwa, na zatrzymanej części gruntu o powierzchni 1,02 ha prowadzone były tylko uprawy polowe: zboża i ziemniaki. Ze zwierząt była tylko krowa, kilka sztuk trzody chlewnej, drób. Zbiór zboża trwał jeden dzień, zbiór ziemniaków trwał pół dnia. Za wykonaną usługę na polu przez innego rolnika w postaci pracy własnym sprzętem domownicy odpracowywali. W sumie takich odrobkowych dni w ciągu roku było 4 - 5. W dniu 16 sierpnia 1983 r. odwołujący podjął pracę w Wojewódzkim Związku Spółek (...) Oddział w O. W.. Stosunek pracy trwał do 4 stycznia 1984 r. Przy czym ZUS uznał odwołującemu do ubezpieczenia okres składkowy do końca 1983r., albowiem przedstawiona dokumentacja płacowa wskazywała na pobieranie przez odwołującego wynagrodzenia do grudnia 1983 r.

ZUS uznał odwołującemu ostatecznie okres ubezpieczenia wynoszący 16 lat 1 miesiąc i 20 dni.

Ustalając stan faktyczny, Sąd Okręgowy dał wiarę zeznaniom odwołującego za wyjątkiem tej części, w której twierdził, że pracował codziennie w gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej 4 godziny po przekazaniu go w zamian za rentę na Skarb Państwa. Podawane przez odwołującego rodzaje prac bieżących zważywszy na znikomą ilość zwierząt gospodarskich nie wskazują na nakład pracy przy karmieniu większy niż w rozmiarze 2 godziny dziennie. Nie było więc przesłanek, aby w zmienionej zasadniczo strukturze gospodarstwa po 1975r. nakład pracy był zbliżony do tego jaki był, gdy w skład gospodarstwa wchodził grunt o powierzchni prawie 8 razy większej i zdecydowanej większej liczbie zwierząt.

Uzasadniając stan prawny powołano art. 28 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz.U. z 2015r., poz748), w myśl którego ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli podstawowego stażu emerytalnego tj. okresu składkowego i nieskładkowego w rozmiarze 25 lat mężczyźni, mogą przejść na emeryturę - po osiągnięciu wieku 65 lat, jeżeli ma co najmniej 20- letni okres składkowy i nieskładkowy. Odwołujący wiek 65 lat ukończył w dniu 21 grudnia 2013 r. Zaliczeniu podlegał okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu przez wnioskodawcę 16-go roku życia z wyłączeniem okresów uznanych przez ZUS jako okresy składkowe. Odwołujący się był domownikiem, mieszkał razem z rodzicami. W wymiarze dniówkowym pracował w tym czasie co najmniej po 4 godziny dziennie. Granicznym okresem takiej pracy to moment przekazania gospodarstwa przez rodziców odwołującego na rzecz Skarbu Państwa w zamian za rentę. Przedstawione przez odwołującego w postępowaniu przed ZUS-em zaświadczenie pozwala na przyjęcie, iż czynność ta miała miejsce w 1975 roku. Brak precyzyjnego wskazania daty przekazania gruntu zarówno w zaświadczeniu urzędu,

jak i w zeznaniach odwołującego sprawa, iż czynność tę należy dla potrzeb niniejszej sprawy oznaczyć na dzień 1 stycznia 1975 r. Zatem okres pracy rolniczej odwołującego po ukończeniu 16-go roku życia, z wyłączeniem uznanych przez ZUS okresów składkowych, liczony do tego dnia wyniesie 2 lata 9 miesięcy i 6 dni. Doliczenie takiego okresu do okresu uznanego przez ZUS nie dało wymaganego 20-letniego okresu ubezpieczenia. Przy wariacie zaliczenia odwołującemu jeszcze kolejnego okresu, przypadającego w 1975 r. (18.03. – 31.12.1975r.), okres pracy w rolnictwie wydłużyłby się do 3 lat 6 miesięcy i 26 dni. Przy czym tak obliczony okres również nie uzupełni brakującego okresu do uzyskania pełnych 20-u lat ubezpieczenia. Nie było warunków, aby zaliczyć pracę wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców po jego przekazaniu na rzecz Skarbu Państwa, jako okresu uzupełniającego w rozumieniu art. 10 ustawy emerytalnej. Powierzchnia gospodarstwa w granicach 1 ha, struktura upraw polowych, stan inwentarza nie wskazywały na codzienną pracę w tym gospodarstwie w rozmiarze co najmniej 4 godziny dziennie. W ocenie Sądu Okręgowego zaliczeniu w oparciu o art.10 nie podlegał okres od 18 marca 1975r. do 23 października 1977r. W rezultacie tych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, iż wnioskodawca nie wykazał co najmniej 20-letniego okresu ubezpieczenia i odwołanie jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu.

Apelację wprost od wyroku złożył odwołujący się. Podniósł , że nie zgadza się z wyrokiem Sądu pierwszej instancji, wniósł o „ponowne rozpatrzenie” sprawy z uwzględnieniem dodatkowych okresów zatrudnienia : od 17 października do 10 grudnia 1988r. w (...) w O. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku palacza c.o. oraz od 20 lutego do 15 grudnia 1989r. jako pracownik fizyczny w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w K.. Na potwierdzenie wskazanych okresów zatrudnienia złożył oryginał świadectwa pracy, wystawionego przez (...) w O. w dniu 22 grudnia 1988r. oraz zaświadczenie o wykonywaniu pracy z 27 lutego 1992r. wystawione przez Zakład Karny w K.. Ponadto na etapie postępowania apelacyjnego uzupełniono postępowanie dowodowe przez załączenie z Zakładu Karnego w K.: zaświadczenia o wykonywaniu pracy z 28 sierpnia 2015r. oraz zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 3 września 2015r. (załączone na k.32 i 33 akt sprawy). Z dokumentów tych wynika , że wnioskodawca był zatrudniony jako pracownik fizyczny od 18 kwietnia do 11 lipca 1989r. na cały etat i od 12 lipca do 15 grudnia 1989r. – na 3/4 etatu. Pełnomocnik organu rentowego oświadczył na terminie rozprawy apelacyjnej , że w ocenie ZUS przedstawione dokumenty potwierdzają nowe okresy składkowe w wymiarze dodatkowo około roku. (oświadczenie – 1.04-3.47 min. na płycie CD+k.40 akt sprawy).

Ponadto w poczet materiału dowodowego załączono zaświadczenie wystawione przez Starostwo O. z 15 października 2015r., z którego wynika , że w rejestrze gruntów obrębu P., gmina S. oraz obrębu W., gmina O. jako władająca nieruchomością o powierzchni 6,94 ha od 1965r. (tj. od roku założenia rejestru gruntów) do 1976r. wykazana była S. D.. Na podstawie prawomocnej decyzji Naczelnika Gminy S. z 30 lipca 1976r., nr- (...), przedmiotowe gospodarstwo zostało przejęte na własność Skarbu Państwa. Jednocześnie wyjaśniono, że wcześniejsze zaświadczenie z 25 lutego 2009r., w którym wskazano 1975r., jako rok władania przez S. D. ww. nieruchomościami, wydano zgodnie z treścią wniosku M. D. (dowód : zaświadczenie na k.42 akt sprawy).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i prowadzi do zmiany zaskarżonego wyroku, aczkolwiek z uwzględnieniem dodatkowych okoliczności, niewskazanych w zarzutach apelującego. W pierwszej kolejności trzeba zauważyć , że postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny, w związku z czym sąd drugiej instancji nie może ograniczać się do oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi - niezależnie od ich treści - dokonać ponownych własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). Zgodnie z treścią art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2015r., poz. 748 ze zm.), ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r. (tak jak wnioskodawca), którzy nie osiągnęli podstawowego stażu emerytalnego tj. okresu składkowego i nieskładkowego w rozmiarze 25 lat mężczyźni , mogą przejść na emeryturę - po osiągnięciu wieku 65 lat, jeżeli mają co najmniej 20-letni okres składkowy i nieskładkowy. Organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy łącznie okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 16 lat, 1 miesiąca i 20 dni. Załączone do apelacji dodatkowe oryginalne dokumenty pracownicze , nie- kwestionowane przez organ rentowy, pozwalają dodatkowo uwzględnić okres od 17 października do 10 grudnia 1988r. w (...) w O. (tj. 1 miesiąc i 24 dni)

oraz co najmniej od 18 kwietnia do 11 lipca 1989r. na cały etat i od 12 lipca do 15 grudnia 1989r. – na $\frac{3}{4}$ etatu w Zakładzie Karnym w K. (tj. 7 miesięcy i 28 dni) . Oznacza to , że bezsporny okres składkowy i nieskładkowy, po uzupełnieniu postępowania dowodowego na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym wyniósł co najmniej 16 lat i 11 miesięcy. W odwołaniu ubezpieczony wnosił o uwzględnienie, jako okresów uzupełniających, pracy w gospodarstwie rolnym rodziców: od 1 stycznia do 14 listopada 1967r.; od 1 do 28 sierpnia 1968r.; od 15 sierpnia 1971r. do 17 lutego 1972r.; od 18 marca 1975r. do 23 października 1977r. Zgodnie z art.10 ust.1 pkt 3 u.e.r.f.u.s., przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił (ustalenia te nie były przedmiotem zarzutów apelacji) , że w okresie kiedy wnioskodawca zamieszkiwał wspólnie z rodzicami po ukończeniu 16 roku życia i nie wykonywał pracy zarobkowej (a więc od 30 września 1965r.), pracował w gospodarstwie rolnym rodziców stale i wymiarze co najmniej 4 godziny dziennie. Sąd Okręgowy poczynił w tym zakresie prawidłowe ustalenia w oparciu o zeznania dwóch obcych świadków, które doprowadziły go do właściwej konstatacji , że w okresie, kiedy rodzice wnioskodawcy posiadali gospodarstwo rolne położone w miejscowościach P. i W. o łącznej powierzchni 7,96 ha, wnioskodawca pomagał im w istotny sposób w prowadzeniu tego gospodarstwa w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie. Natomiast po przekazaniu gruntów o powierzchni 6,94 ha Skarbowi Państwa w zamian za rentę i pozostawieniu sobie jedynie działki z zabudowaniami mieszkalnymi o powierzchni 1,02 ha, ani areal gospodarstwa , ani rozmiar hodowli zwierząt nie uzasadniał przyjęcia, że nadal była potrzebna jego praca w wymiarze co najmniej 4 godziny dziennie. Tych ustaleń w apelacji wnioskodawca również nie zwalcza i w rezultacie Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne bez potrzeby szczegółowego przytaczania. Konsekwencją tych niespornych ustaleń kluczowego znaczenia w sprawie nabiera ustalenie daty przejścia gospodarstwa rolnego rodziców na własność Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy nie wyjaśnił, kiedy dokładnie rodzice wnioskodawcy przekazali gospodarstwo rolne na rzecz Skarbu Państwa, przyjmując , że było to w 1975r. w oparciu o zaświadczenie Starosty (...) z 25 lutego 2009r. Wynika z niego informacja, że S. D. była wskazana w operacie ewidencji gruntów od 1965r. do 1975r. jako właściciel nieruchomości o pow.6,94 ha. Ponieważ nie podano konkretnej daty, Sąd Okręgowy wywiódł, że datą pewną może być jedynie 1 stycznia 1975r. Ustalenia w tej części zostały uszczegółowione na etapie postępowania apelacyjnego. Z jednoznacznej treści pisma Starostwa (...) z 15 października 2015r. wynika , że S. D. przekazała gospodarstwo rolne o pow. 6,94 ha Skarbowi Państwa w zamian za rentę na podstawie prawomocnej decyzji Naczelnika Gminy S. z 30 lipca 1976r. Jednocześnie Starosta (...) wyjaśnił, że zaświadczenie z 25 lutego 2009r. odnosiło się do potwierdzenia danych, o jakie wystąpił petent w swoim wniosku . Skoro wnioskodawca wystąpił o potwierdzenie lat 1965-1975, urzędowe zaświadczenie zostało wydane zgodnie z tym wnioskiem. W rezultacie nie ma sprzeczności między ww. zaświadczeniem a aktualną informacją Starosty (...) z 15 października 2015r. Wynika z niej jednoznacznie, że rodzice wnioskodawcy uprawiali gospodarstwo rolne o pow. 7,96 ha do 30 lipca 1976r. i stąd jest to data graniczna, do której – zgodnie z niespornymi ustaleniami Sądu Okręgowego – należy uwzględnić okres pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców, jako okres uzupełniający wskazany w art.10 ust.1 pkt 3 ustawy emerytalnej . Są to zatem okresy uwzględnione przez Sąd Okręgowy: od 30 września 1965r. do 14 listopada 1967r.; od 1 do 28 sierpnia 1968r.; od 15 września 1971r. do 17 lutego 1972r. oraz dodatkowo okres ustalony w oparciu o nowy dokument precyzujący niepełne ustalenia Sądu pierwszej instancji : od 18 marca 1975r. do 30 lipca 1976r. (data prawomocnego przekazania gospodarstwa rolnego o pow. 6,94 ha na własność Skarbu Państwa) – co łącznie daje okres ponad 3 lat i 11 miesięcy, a jest to okres wystarczający do uzupełnienia niespornie ustalonego okresu składkowego i nieskładkowego do wymaganego ustawą stażu 20 lat. Oznacza to również , że nowe dokumenty pracownicze załączone do apelacji nie miały decydującego znaczenia w przedmiocie ustalenia prawa do spornego świadczenia.

W rezultacie tych ustaleń wnioskodawca spełnił przesłankę wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego oraz uzupełniającego do nabycia prawa do emerytury po ukończeniu 65 lat zgodnie z art.28 ustawy emerytalnej. Stwierdzić zatem trzeba, że zrealizował wszelkie warunki do nabycia prawa do żądanego świadczenia i nastąpiło to z dniem 1

maja 2014r. (pierwszy dzień miesiąca, w którym wpłynął ponowny wniosek o świadczenie – na k.79 akt emerytalnych ZUS). Od tej daty też emerytura mu przysługuje, zgodnie z treścią art. 100 ust.1 i art.129 ust.1 ustawy emerytalnej.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i orzekł, jak w pkt 1 sentencji. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art.35 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t.: Dz.U. z 2010r., Nr 90, poz.594 ze zm.).